

Det första Nordiska kyrkomusikermötet

kommer på initiativ av centralstyrelsen i Sveriges allmänna organist- och kantorsförening att äga rum i Stockholm den 5—7 nästk. maj. Stockholms Kyrkomusikerföreningen, som fått i uppdrag att anordna detsamma, har för ändamålet tillsatt en bestyrelse, bestående av fjorton av föreningens medlemmar och med David Ahlén som ordf., Hugo Lindqvist vice ordf. och Cyrus Granér, sekr.

Under mötet komma deltagarna att beredas tillfälle att lära känna de nordiska ländernas högmässoliturgi och något av den gudstjänstmusik, som kan anses vara nationell i resp. länder. Mötet vill därjämte vara ett led i strävandena att stärka samhörighetskänslan hos de nordiska folken. Programmet, som utförligt meddelas i ett kommande nummer, omfattar gudstjänster, kör- och orgelkonserter, föredrag och diskussion. Dansk Organist- og Kantorsamfund, Finska kyrkans kantor- och organistförening, Finlands svenska kantor-Organistförening och Norges organistförening ha antagit inbjudan till mötet, i vilket för övrigt ett stort antal svenska kyrkomusiker väntas delta.

Recensioner.

Det vore denna tidskrift till gagn om dess ärade läsare vid inköp av litteratur eller musikalien, som här nämnts, ville, särskilt vid rekvisition direkt till förlagen, hänvisa till omnämmandet i tidskriften.

För blandad kör.

John Morén: Femton hymner och motetter. Nordiska Musikförlaget. Pris 35 å 20 öre.

I februarinumret av denna tidskrift fanns iuförd en recension av undertecknad över John Moréns »Tolv nya motetter». I god tro betecknade jag dessa såsom varande kompositörens sista, vilket påståendet innehöll endast en halv sanning. »Tolv nya motetter» var den sista samling, som av Morén själv befordrades till trycket. Nyligen utkom nämligen »Femton hymner och motetter», en samling, varav de flesta hymnerna utvalts av kompositören själv.

Denna senast utkomna samling, innehåller, i motsats till den mera enhetligt sammansatta första samlingen hymner för både församling och hem. Hymnerna äro varandra här ganska olika i strukturen och karaktären. Som ett helhetsomdöme kan

man säga, att de samtliga visa en innerlighet och en enkelhet i uttrycksmedlen, som säkerligen många av våra yngre hymnkompositörer kunde taga som mönster.

N:r 3, »O Jesu, du Guds rena lamm», är en enkel, stilla komposition utan större nyanseringar. Cantus firmus ligger i sopranen, under det att de tre understämmorna sakta sjunga sitt »Kyrie eleison». N:r 6, »O, hur sälla äro ej de fromma», Johann Crügers melodi, som Morén har satt för två unisona växelkörer med tvåstämmig orgel. Hymnen avslutas med en kort fyrstämmig kör a capella. Den är avsedd för Allhelgonadagen.

Slutligen vill jag nämna n:r 7, »Fördenskull, Jesu, led du mig» för Moréns utomordentliga sättning av en gammal melodi ur 1697 års koralpsalmbok.

Liksom i förra samlingen står jämväl

här på varje notblad angivet, å vilken dag eller vid vilket tillfälle ifrågavarande hymn kan utföras.

Denna samling rekommenderas icke blott åt kyrkornas hymnkörer utan även åt våra ungdomsföreningar, som gärna kunna utvidga sin i många fall okyrkliga och banala repertoar till att omfatta dessa hymner, skrivna i en sant kristlig och kyrklig anda. S.-G. S.

Waldemar Ahlén: Påskhymn. Nordiska Musikförlaget. Pris 20 öre.

Till den kända Grundtvigspsalmen »Likt vårdagssol i morgonglöd», översatt och omarbetad av J. A. Eklund, har Waldemar Ahlén satt musik för blandad kör. Musiken flyter fram fritt och osökt och avsluter sig väl till den vackra texten; ett värdigt komplement till Nathan Söderbloms kända och omtyckta melodi, som i vår koralbok användes till denna text.

Hymnen kommer förvisso, i den mån den blir känd, att rätt uppskattas. Den rekommenderas på det varmaste.

S.-G. S.

För damkör.

Album für Frauenchor. 25 Frauenchöre herausgegeben von Julius Stern, Neue Ausgabe von G. Göhler. Peters Verlag. 3:— Mark.

Sterns av Göhler nyutgivna samling av 25 körer för kvinno- eller barnröster, är en ypperlig samling av andliga och världsliga sånger för mera drivna körer med lika röster. I den förra delen med 14 andliga sånger äro bl. a. Palestrina, Mattheus le Maistre och Orlando di Lasso representerade, och av romantikerna Mendelssohn och Schumann. Ibland den senare avdelningens kompositörer utväljer jag Schein — tre utsökta små sånger, två för duett med ackompangemang, en för trio a capella — samt av de yngre Webers och Brahms kanons, roliga och vackra, utmärkta sällskapsvisor. Samlingen avslutas med första satsen i Södermans Bondbröllop för fyra stämmor.

Körerna äro två- till fyrstämmiga, a ca-

pella eller med pianoackompangemang av olika svårighetsgrad. De borde bjuda en högst välkommen omväxling åt sångundervisningen i de högre klasserna vid flickskolorna. Atskilligt borde även göras tillgängligt för manskör. Det vore förvisso verklig vinst om de kyrkligt inriktade manskörerna gjorde sig förtrogna med dessa pärlor ur den kyrkliga hymnens värld. A. A.

För kör och orkester.

Hugo Distler: »Christ, der du bist der helle Tag», Kleine geistliche Abendmusik für dreistimmigen gemischten Chor, zwei Geigen und Generalbas, Opus 6, n:r 1:—.

Bärenreiter, Ausgabe 636. Bärenreiter's förlag. Kassel.

Bärenreiter som tidigare många gånger undfånat oss med förträffliga klassikerupplagor, ett välkommet och ovärderligt tillskott till repertoiren vid våra musikandakter, har i dagarna givit ut ett verk av den unge organisten i Jacobi kirche i Lübeck. Hugo Distler: »Christ, der du bist der helle Tag». Verket består av 5 smärre satser. Satserna 1, 3 och 5 utgöras av olika verser av samma koral, med musik, vilken sålunda kringgärdar de två övriga satserna, 2 och 4, där texten hämtats från nya testamentet och psaltaren.

Instrumentbesättningen utföres av två violiner, vilka dock kunna utbytas, en eller båda, mot tvenne träblåsinstrument, samt orgel eller cembalo eller piano.

I C. A. Mobergs »Kyrkomusikens historia» betecknas Hugo Distler som synnerligen lovande. Anmälarer vill ingalunda bestrida riktigheten av detta påstående, men med risk, att bli ansedd för efterbliven och konservativ måste han dock bekänna att han står oförstående inför detta verk. Kontrapunktisk fyndighet och mästenskap saknas icke, men det finnes stora skäl att betvivla att detta prov på »den nya sакligheten» verkligen skall kunna tjäna den uppgift, vartill den, som också

dess namn angiver, avsetts, nämligen att vara material för musikandakterna. Ty denna musik torde svårligen kunna väcka andakt. Därtill klingar den alltför modernistisk och svårförståelig.

En uppgift fyller verket, det är då säkert: De människor, som i dessa dagar anse sina kyrkomusiker vara musikaliska antikvitetsamlare, som endast syssla med »död» musik, vilken borde få vila i frid, för att vår egen tids stämman skulle få tillfälle göra sig hörd, skulle efter en konfrontation med detta »tidens ansikte» välsigna de gamla klassikerna och mästerverken från kyrkomusikens glanstid.

S. S.

I. L. Emborg: Passionsmusik (Matthæus)

Op. 76. Wilhelm Hansen, Musikforlag. Pris 5 kronor.

Man tycker att det skall fordras mycket med till att försöka skapa en ny passionsmusik till Matteusevangeliets lidandehistoria. De gamla klassiska förebilderna stå ju som oförlikneliga monument från kyrkomusikens guldålder, och varje nytt försök kan synas tämligen onödigt.

Emborgs Matteusp passion försvarar dock sin tillblivelse. Stilen är klassisk. Själva passionsberättelsen reciteras av evangelisten (tenor eller mezzosopran) varjämte Kristus' parti är överlåtet åt en särskild solist (bas). Dessa två solister äro de enda som förekomma. Kören utför dels folkskarornas roll, dels några interfolierande motetter. Orkestern (en stråkkvartett) utför några mellanspel samt ackompanjerar körerna, dock aldrig självständigt. Församlingen får tillfälle att delta i några inlagda koraler.

Verket kan gott rekommenderas till passionstidens musikandakter även i vårt land. Detta förutsätter dock inte bara en rent språklig översättning, vilken icke torde erbjuda större svårigheter. Även koralmelodierna böra »översättas». Anmälaren måste tillstå sin obekantskap med den officiella danska koralboken, men även om dessa melodier äro Emborgs

»egna» varianter, så måste man ändå utbyta dem mot våra svenska melodiformer, om församlingen verkligen skall kunna sjunga dem. Det kan icke anses som något attentat mot kompositionen. Även koralernas harmonisering skulle vinna på ett dylikt utbyte.

Beträffande utförandet är det väl ingenting som hindrar, att där så ske kan Petri', Judas' m. fl. repliker utföras av särskilda solister i st. f. av evangelisten. Möjligt är också att vissa körer skulle vinna på att utföras å capelia (stråkkvartetten har härvidlag heller ingen självständig uppgift utan utför endast körstämmorna).

S. S.

Gregoriansk praxis.

P. Gregor Schwake: Das Volk lernt gregorianischen Choral. Volkschoralpraxis. 96 sid. 1932. Verlag Laumann, Dülmen Westf. Mk. 2:75.

Dr Schwake är onekligen kompetent att vända frågan: Kan verkligen folk i allmänhet lära sig den gregorianska koralen? till ett mycket bestämt påstående: Folk lär sig gregoriansk koral. Han talar utifrån en mycket omfattande praktisk erfarenhet. Han har outtröttligt rest omkring från ort till ort och samlat omkring sig skolklasser, konfirmander, körmedlemmar och församlingsbor och övat in den gregorianska koralen till en högmässa. Han strävar till att få hela församlingen med och ej sällan har deltagareantalet i hans kurser uppgått till 2,000 och däröver. Från denna väldiga praktiska erfarenhet har Dr Schwake sammanställt sin, synnerligt förnämt utgivna, skrift. En väldig entusiasm och god kunskap om huru den gregorianska sången inövas talar därur.

A. A.

P. Bonifatius Gatterdam O. S. B.: Kleine Schule der Choralbegleitung. Verlag Friedrich Pustet, Regensburg. Häftad Mark 2:30.

För alla dem, som på egen hand något sysslat med den ej särdeles lätta saken

att sätta ackompanjemang till den gregorianska koralen, kommer säkerligen Pater Gatterdams lilla bok att bli till nytta och glädje. Det ringa omfånget (ca 100 sidor) och det väl genomtänkta framställningssättet gör boken ganska lättillgänglig. Naturligtvis fordras förkunskaper i harmonilära och någon vana i harmonisering. Den klara dispositionen och det stora antalet exempel underlätta i hög grad förståendet.

Givetvis har en dylik framställning sitt största intresse för romerska kyrkans tjänare. Men även en evangelisk kyrkomusiker skall säkert ha stort utbyte av boken. Jag tänker framför allt på de tyvärr kortfattade kapitlen om orgelspelet i allmänhet och om registrering vid »Choralbegleitung». Författaren varnar för »schwebende Register» såsom Voix céleste, Unda maris o. dyl. Han ger även andra anvisningar för planerandet av nya orglar. Dessa föreskrifter borde i sanning svenska organister fasta på.

Trycket och utstyrseln äro förnämliga, och det billiga priset bör ej verka avskräckande.

O. A.

Kyrkokonst.

Heinrich Lützelers, Die christliche Kunst des Abendlandes. Buchgemeinde Bonn 1932.

I H. Lützelers *Die christliche Kunst des Abendlandes* ha vi äntligen fått en stor syntetisk framställning av den kristna konstens historia, där synpunkten helt är religionsfilosofisk och där konstens monument skildras som andliga produkter, inställda i sin religiösa miljö. Att detta måste ske genom sträng förenkling av det historiska händelseförloppet säger sig självt, och redan bokens kapitelindelning förråder detta. Arbetets första del behandlar den kristna konstens »epos», som förf. betecknande kallar den äldre medeltidens och gotikens konst och den andra delen »tragedien» d. v. s. den moderna tiden. I avslutningen diskuteras den nutida kon-

stens möjligheter och tendenser i religiöst och kyrkligt hänseende.

Tyvärr förbjuder utrymmet ett närmare ingående på den utomordentligt uppslagsrika och givande framställningen av isynnerhet bokens första del. Förf. rör sig med en lärdomsapparat av mindre vanligt mått och hans skildring är visserligen icke lättläst men verkligt fångslande. Högst när han i sin interpretering av den romanska och gotiska tiden. Det väsentliga i den fornkristna konsten finner han i uppfattningen av Gud som en ande och som domare. Arkitektur såväl som bildkonst behärskas av en stor tanke: fly världen och älska Gud. Allt blir världsfrånvarande, asketiskt och riktas helt och hållet på det eviga. I motsats till denna stränga enhetlighet blir den romanska konsten — kyrkokonstens stora blomstringstid — rikare och representativare. En romansk kyrka uttrycker formeln: älska det eviga i det timliga, Gud i naturen; det jordiska skall bringas närmare Gud och det gudomliga närmare det jordiska. Gotiken upplöser den storartade enheten. Den älskar massan och mångfalden, men förmår ändå härska genom förenkling och systematisering. Här finnas emellertid tendenser till en upplösning, som bryter fram under den följande perioden. Individualismen och en begynnande panteistism kan t. ex. spåras även i arkitekturen. I nyare tidens religiösa konst ha dessa faktorer blivit bestämmande. Förvärldsligandet blir fullständigt. De mest utmärkande dragen äro konstnärens uppfattning av den egna förmågan (genikult), den sinnliga, formfulländade skönhetsens herravälde över andliga värden, en realistisk, på en materialistisk åskådning grundad formvärld samt övervärderingen av antiken och humanismen. Man finner nu, hur den profana konsten blir den ledande, hur en religiös konstnär ej längre uppträder som bärare av en stor för hela menigheten avsedd teologisk idé samt hur osäker, trevande han är, emedan han ej

medvetet känner de religiösa värdena. Särskilt i 1600- och 1700-talens konst blir urartningen påtagligare. Konstnären inspireras huvudsakligen av sin egen formglädje, hans skapelser (särskilt kyrkobyggnaderna) sammanhånga ofta med politiska förhållanden, och andan i hans verk blir än borgerligt enkel än erotiskt poängterad; skönhetstypen materialiseras och karaktäriseras av morbidez, av koketteri o. s. v. Slutligen blir intresset för miljö och landskap allt större. Som sammanfattande karaktärisering lägger förf. psalmistens klagan i den moderne konstnärens mun: »Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig? —» Slutdiskussionen kring den modernaste religiösa konsten stämmer dock trots denna svartmålnings mera till optimism.

De fragment, som anmälaren sammanställt ur några av Lützelers huvudtankar, ge tyvärr icke alls rättvisa åt hans framställning. Den måste läsas i sin helhet. Visserligen lämnar den kanske åtskilligt övrigt att önska ur rent konsthistorisk synpunkt. Det är givet, att ett syntetiskt betraktelsesätt av detta slag stundom måste öva våld mot fakta både ur historisk och stilistisk synpunkt. Men man börjer sig icke ovilligt i ett fall som detta. Här må dock erinras om, att den glänsande framställningen av det medeltida glasmåleriet lämpligen hade bort föras till skildringen av arkitekturen. Gotisk byggnadskonst kan nämligen icke tänkas utan denna prydnad — ett förhållande, som vi i våra dagar ha svårt att fatta, då så få bevarade monument numera vittna om den storartade enhetstanken i en gotisk katedral. Vidare äro förf:s hänvisningar till liturgiska texter för att illustrera sambandet med kyrklig tro och sed icke alltid så säkert daterade, att de kronologiskt svara mot konstmonumenten.

Bengt Cnattingius.

Hans Preuss: Das Bild Christi im Wandel der Zeiten. Deichertsche Ver-

lagsbuchhandlung; Leipzig 1932. Mk. 3: 80.

Fjärde upplagan av det i Tyskland så populära bildverket av professor Hans Preuss i Erlangen har nyss utkommit och innehåller 137 Kristusbilder från den kristna konstens barndom till expressionismen. I inledningen ges en översikt av Kristusbildens historia, och till varje bild är fogad en kort text. Båda innehålla många konsthistoriskt och religionspsykologiskt värdefulla iakttagelser och synpunkter, fastän anmälaren måste erkänna, att författaren i sitt tidigare verk »Die deutsche Frömmigkeit im Spiegel der bildende Kunst» (1926) visat större objektivitet och historisk blick. I föreliggande bildhäfte är den populära smaken tillgodosedd på ett sätt, som icke alldeles bör förbli opåtalad. Senrenässansens och barockens framställningar — än andefattiga än sinnligt smäktande — ha fått god plats till förfång för många värdefulla äldre verk, och de tyska 1800-talskonstnärerna äro representerade i alltför stor utsträckning. När de engelska preraphaeliterna icke fått vara med (lyckligtvis!) hade gärna både Richter, von Führich och Pfannschmidt kunnat undvaras. I jämförelse med dessa billiga gottköpstavlor verka moderna expressionistiska försök rent av storslagna. Här är också urvalet värt allt beröm.

Preuss bildhäfte förtjänar dock spridning även hos oss. Vore urvalet sorgfälligare skulle det rent av kunna bidra till utrotningen av de reproduktioner efter sentimentala, sötsliskiga och fadda religiösa målningar, som ymnigt förekomma i alla våra religiösa tidningar och tidskrifter. Därmed skulle en grundläggande och välbehövlig konststoppfostran av vårt kyrkofolk kunna åstadkommas.

Bengt Cnattingius.

Biografi.

Gunnar Rosendal: Rätte lärare II: Jesper Svedberg, Anders Nohrborg,

Henric Schartau. 208 s. Diakonistyrrelsens förlag 1932. Hft. 2:75.

I förra årgångens novembernummer omnämndes första delen av dr Rosendals samling av levnadsteckningar. Dess andra del har nu kommit. Författaren har här stannat inför gestalter ur den svenska kyrkans historia: Svedberg, Nohrborg och Schartau. Intrycket från den första samlingen förstärkes däri. Man lägger ogärna från sig boken innan den är till ända. Så frisk flyter skildringen, så levande tråda gestalterna en till mötes. Starkast framträder, synes det mig bilden av Svedberg, kyrkofursten efter karolinska mått. Den typen passar det författaren väl att skildra. En betydligt svårare uppgift har han förelagt sig i den sista skildringen om Schartau. Det är säkert icke lätt att göra denne man rättvisa. Författaren säger själv att Schartau »alltid ter sig lika lockande, hög, majestätisk och oätkomlig». Det är uog en riktig iakttagelse. Och skildringen ger intrycket av att den gjorda teckningen för förf. betytt något av en brottning med problem om vilkas vansklighet han varit medveten. Man läser därför gärna uppsatsen.

A. A.

Pastoralt.

Gustav Jensen: Inför den heliga tjänsten. Övers. av Knut Norborg. Pro Caritate 1932. Pris kr. 3:50.

Det är — åtminstone när det gäller nä-

got äldre präster — överflödigt att påpeka, vilken betydelsefull bok detta är för alla dem som stå i helig tjänst. Vi präster böra vara tacksamma för att en sådan klenod i böckernas värld blivit överflyttad till svenska. Ej för att norska språket förut skulle hindrat oss att tillägna oss skatterna i denna bok, men den kommer oss dock på ett särskilt sätt närmare och blir väl förmodligen ock mera spridd, därigenom att den blivit iklädd svensk språkdräkt. (Några korta biografiska upplysningar om förf. hade dock varit önskvärda.)

Här talar en präst av Guds nåde, en av dessa välsignade, som vi alla ha gott av att lyssna till. Det är märkligt, vilken stilla och försynt stämma denna präst har. Men hur kan ej denna stämma bliva både stark i helig hänförelse och innerlig i ödmjuk tillbedjan, både glödande i helig harm över prästers försumlighet och närgånget rannsakande, när det gäller att draga fram prästernas fel och brister. Och allt som säges, genomtränges av den renaste kärlek till Herren och till tjänsten.

Här är en bok, som leder själasörjarna fram till en själasörjare. Präst, lyssna till den andlige fader, som här talar, och låt Gud förödmjuka dig och upprätta dig för att sedan så mycket mera kunna använda dig i helig tjänst!

E. L.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade tjänster ha valts i: Kvillinge, Ög., E. Malmqvist, Lindome; Hellvi, Gotl., K. G. Engfelt, därstädes; Skoehall i Fors, Älv., K. G. Söderlund, därst.

Kyrkosångsmötet i Upsala. Med ändring av Centralorganisationernas i Stockholm fattade beslut har styrelsen för Arkkestiftets kyrkosångsförbund bestämt tid

för höstens kyrkosångsmöte till den 20—23 oktober. — Stiftsförbundens sekreterare ombedjas till Domkyrkokantor Harald Colleen insända förbundens separatprogram.

Arnold Mendelssohn, den tyska kyrkosångsrörelsens grand old man, har avlidit i Darmstadt den 18 febr. En redan planerad uppsats om hans körkompositioner skall inflyta i något av de närmaste numren.